

Miasto i Gmina Orneta Oficjalny portal informacyjny

Adres artykułu: <https://orneta.pl/artykul/legenda-czarnego-krucyfiks-u-z-chwalecina>

Legenda Czarnego Krucyfiks-u z Chwałęcina

Pod koniec średniowiecza w pobliskim lesie Applau nad Walszą znaleziono krucyfiks. Istnieje kilka wariantów opowieści o jego znalezieniu. Te najbardziej popularne mówią, że został odnaleziony na pniu olszowym przy drodze. Druga wersja informuje, że wyłowiono go z rzeki. Aby krzyż nie uległ dalszemu zbezczeszczeniu, został przeniesiony do pobliskiego Osetnika. Jednak w tajemniczych okolicznościach znalazł się w lasach nad Walszą. Po tym wydarzeniu w uroczystej procesji przeniesiono go do Osetnika. W nocy postawiono straż przed wejściem. Mimo to, sytuacja powtórzyła się i krucyfiks zniknął. Odnaleziono go w okolicy Chwałęcina. O zaistniałej sytuacji proboszcz Osetnika musiał zawiadomić Kapitułę Warmińską, władzę zwierzchnią tych terenów. To właśnie ona zdecydowała o upamiętnieniu tych niezwykłych wydarzeń poprzez budowę kaplicy. Wobec zawieruchy wojennej i zamieszania politycznego, budowla została ukończona w roku 1570. Jak podają źródła, była zbudowana z drewna dębowego. Mieściło się w niej zaledwie osiem osób. Najprawdopodobniej to właśnie tam znajdowała się kamienna chrzcielnica, która obecnie umieszczona jest w północnej nawie kościoła. W drugiej połowie XVII wieku kaplica znajdowała się w opłakanym stanie. Miejsce to było znane wśród ludności całego komornictwa melzackiego (pieniężnieńskiego) jako słynące łaską i cudami. Do przebudowy miano przystąpić już w latach 80 XVII wieku. Niestety, sprzeciw proboszcza z Osetnika na wiele lat odsunął te działania, a on sam został ukarany apopleksją. Kiedy wyraził zgodę na budowę, choroba ustąpiła. Historia ta jest jednym z 6 cudów opisanych na polichromii na emporach w kościele.

Niepewna sytuacja polityczna, a później wybuch Wielkiej Wojny Północnej sprawiły, że przebudowa została przesunięta w czasie. Chwałęcina stał się jeszcze bardziej znanym miejscem, kiedy na Warmii wybuchła epidemia dżumy (1709 - 1711). Po wygaśnięciu zarazy kapituła zdecydowała, że jako wotum za odejście choroby powstanie nie kaplica, a kościół. Ostatecznie, w 1715 roku, po zbadaniu uzdrowień i cudów zdecydowano o budowie. Prace przy niej zlecono mieszkającemu od wielu lat w Orniecie, a pochodzącemu z Westfalii, mistrzowi budowlanemu Janowi Krzysztofowi Reimersowi. Wbrew temu, prace rozpoczęto dopiero w 1720 roku. Na pewien czas zostały one przerwane z powodu śmierci Reimera w grudniu tego samego roku. Kiedy kapituła przekazała osiem tysięcy florenów, budowę dokończył, według planów

pozostawionych przez Reimersa, nieznanego z imienia mistrz budowlany. Konsekracji ukończonego kościoła dokonał biskup Jan Krzysztof Szembek 13 czerwca 1728 roku. On to umieścił w ołtarzu „słynący łaskami krucyfiks” oraz relikwie, m.in. św. Krzysztofa. Możliwe, że już wtedy krzyż uzyskał złote perizonium, dostosowujące go do barokowego ołtarza. Sam krucyfiks datowany jest na około 1400 roku. Wyposażenie kościelne było stopniowo uzupełniane przez cały XVIII wiek. Ołtarze boczne, wykonane w Reszlu, dodano w 1730 roku. Polichromia ze scenami z legendy Krzyża Świętego została namalowana w latach 1748 - 49, ambona wykonana w latach 50 w Braniewie, w 1798 roku powstał prospekt organowy. Kościół był planowany jako pielgrzymkowy, dlatego w latach 1820 - 1836 zbudowano krużganki. Pomimo zniszczeń pewnych detali kościół w niezmiennym stanie przetrwał do dnia dzisiejszego. A jedyną ingerencją zakłócającą barokowy charakter zespołu jest klasycystyczna fasada z XIX wieku.

Metryczka

Odpowiedzialny za treść:	Małgorzata Kirol
Wytworzył:	Małgorzata Kirol
Data wytworzenia:	11.09.2025
Opublikował w BIP:	Małgorzata Kirol
Data opublikowania:	11.09.2025 12:38
Ostatnio zaktualizował:	Małgorzata Kirol
Data ostatniej aktualizacji:	11.09.2025 12:38
Liczba wyświetleń:	110